

Ramon Vinyes,

o una víctima del Noucentisme

El cant de Ramon Vinyes ens ve de lluny. Heus aquí un cant d'exiliat, un més de la Diàspora catalana anterior a catàstrofes tan grosses com la guerra civil. L'angèlic Joan Maragall, encara jovenet, ja deia, en una carta adreçada a un íntim amic, el drama de les contradiccions a casa nostra: «Ah, Catalunya, m'has ben fotut!»

Sabem que Ramon Vinyes venia dels rengles del Modernisme. Fou aquest, culturalment i social, un moviment de monstres, però de monstres gloriosos. El Modernisme va ésser una festa bigarrada i boja, en què l'esnobisme de la joventut daurada s'unia a uns afanys anarcoides de revolució social. A un dels més caracteritzats intel·lectuals modernistes, Pere Coromines, encartat al famós procés de Montjuïc, poc li faltà perquè l'afusellessin. Llavors, les persones d'ordre van començar a meditar el proverbi: «Déu ens guardi de bojós en lloc estret». La burgesia instal·lada, com lògicament hom podia esperar, es posà en moviment i enllestí les bateries ideològiques del Noucentisme. Era el moment de la «Marsellesa de l'Autoritat», com va definir l'Eugeni d'Ors.

No li falta, al Noucentisme, una categoria inqüestionable; per això va ésser fonda la seva petjada a la cultura del país. Es tractava de trobar un camí nou per a l'art i la política, defugint, d'altra part, els trencacolls revolucionaris del Modernisme. Tot canviaria, segons la fórmula del Príncep de Lampedusa, perquè tot continués com sempre. Ara: en aquest cas, la fórmula reaccionària comportaria aspectes altament demagògics. Encara que invoquessin la «Santa Continuïtat», els noucentistes s'alçaren alhora contra l'herència jocfloralesca i les audàcies del Modernisme. I es va inventar la imatge d'una Catalunya clàssica, hel·lènica i assenyada, enfront, d'una part, del romanticisme pairal, i de l'altra, dels excessos anarcoides. En la seva vocació d'ordre, el Noucentisme tingué, sens dubte, un aspecte positiu; n'és deutor, començant per la definitiva reestructuració de l'idioma, tot el caire de la cultura catalana al segle xx. Tot això, tanmateix, comportaria, d'altra banda, una mena de genocidi cultural. En freudiana revolta contra uns pares titllats de carrinclons, els joves noucentistes feren el possible per a desacreditar la tradició

de la Renaixença i, esporuguits davant els corrents revolucionaris, s'oposaren a l'empenta renovadora del Modernisme, precedent, en molts aspectes, d'avantguardismes posteriors.

De com el Noucentisme desprestigià les grans figures anteriors, en parla el propi Ramon Vinyes en la conferència que va donar a l'Ateneu Polytechnicum de Barcelona el 1929:

«Com podeu capir, no hem parlat perquè sí del teatre de Polònia, del teatre d'Irlanda i del teatre jueu. N'hem parlat perquè consideréssiu si la direcció del teatre català, iniciada per Guimerà, Iglésias i Russinyol, era més nostra, més fecunda, més necessària, més patriòtica, més nova, més actual, més lloable i més aprofitadora que la correntia teatral que els ha volgut araconar per passats de moda. També us hem mostrat d'esquitlletes el teatre rus novíssim i el teatre alemany novíssim, per a provar-vos que l'esperit del teatre modern s'apropa més als mestres rebutjats que al teatre d'ara, o millor, al teatre que ens volen fer creure que és d'ara.

»Anotem, en passar, que de l'arraconament dels Mestres n'han sofert tots els que a Catalunya han fet teatre personal, tots els que han fugit del conglomerat del teatre del dia. Qui no sap els noms de la gent allunyada en absolut de la nostra escena o bé gairebé allunyada? Qui no recorda de les bàrbares escameses crítiques contra tots els qui tenien un nom en el teatre català, fetes des d'un diari representatiu, i fetes amb mires que no volem escatir?»

Sabem que, des de 1913, Ramon Vinyes va viure fora de Catalunya. Bona part de les seves tasques culturals s'acompliren a la República de Colòmbia, on seria tota una figura: el «*sabio catalán*» de qui, a *Cien años de soledad*, ens parla García Márquez. Vinyes, amb tot, va fer un intent d'arrelar-se de nou al nostre país pels anys de la República, però la guerra civil, com en tants casos, li imposaria una altra vegada el camí de l'exili. També, com tants, tornaria a Catalunya, simplement, per a morir a la terra.

Pel que s'enclou en aquestes pàgines, hom pot comprovar que Vinyes era un escriptor d'interès indiscutible. Tanmateix, fou pràcticament rebutjat per la circumstància del país. Ell, al seu torn, en desarrelar-se defugiria, fins a cert punt, la seva presència en els delers de Catalunya. Perquè, al capdavall, el país no pogué assimilar-ho ni ell tampoc no va assimilar-s'hi. Heus aquí, sota el meu punt de vista, un dels més greus problemes de la cultura catalana en aquest segle. Greu és, en efecte, la qüestió, perquè

una cultura que s'automutila no pot anar gaire lluny. Aquella claror mediterrània volguda pel Noucentisme fou i serà un engany, una falsa mà de pintura europea per a cobrir velles nafres, mentre la nostra cultura no tingui prou pit per a rebre, aprofitant-ne la força creadora, els vagabunds, estranys i rebels per l'estil de Ramon Vinyes.

ÀNGEL CARMONA I RISTOL